

Tall fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) 2014/15

Innhold

Sammendrag	2
<i>Innledning</i>	2
<i>Elevtall, grunnskoler og lærertetthet</i>	2
<i>Årsverk til undervisningspersonale og elevtimer</i>	2
<i>Spesialundervisning</i>	2
<i>Valgfag</i>	3
<i>Fag fra videregående</i>	3
<i>SFO</i>	3
Tabeller, figurer og kommentarer	4
<i>Elevtall</i>	4
Utvikling i elevtall.....	4
Antall skoler og skolestørrelse.....	5
<i>Gruppestørrelse</i>	6
Gruppestørrelse 1.....	6
Gruppestørrelse 2.....	7
<i>Undervisningspersonale</i>	8
Antall lærere.....	8
Årsverk til undervisningspersonale.....	9
Årsverk til assistenter.....	9
Elever per lærerårsverk.....	10
Årstimer til undervisning per skoleår.....	11
<i>Elevtimer</i>	11
<i>Spesialundervisning</i>	12
Elever i faste avdelinger for spesialundervisning.....	14
Alternativ opplæringsarena.....	14
<i>Særskilt norskopplæring og annen særskilt språkopplæring for språklige minoriteter</i>	15
<i>Opplæringsmålform</i>	16
<i>Valgfag</i>	17
<i>Elever som ikke har møtt på skolen</i>	19
<i>Leksehjelp</i>	19
<i>Fysisk aktivitet</i>	20
<i>Bemanning og foreldrebetaling i SFO</i>	21

Sammendrag

Innledning

Tall fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI) per 1.10.2014 er tilgjengelige på www.udir.no/gsi fra og med 12. desember 2014.

Alle tall og beregninger i dette notatet er gjort med utgangspunkt i rapporter fra Grunnskolens informasjonssystem (GSI), og er basert på et uttrekk av alle offentlige og private grunnskoler¹.

Tallene er per 1. oktober 2014, og den registrerte ressursbruken er den planlagte ressursbruken for hele skoleåret.

Elevtall, grunnskoler og lærertetthet

Det er i alt 618 996 elever i grunnskolen skoleåret 2014/15. Det er 3 669 flere elever enn skoleåret 2013/14.

Det er 2 886 grunnskoler i Norge. Dette er 21 færre enn forrige skoleår.

For skoleåret 2014/15 er lærertetthet (gruppestørrelse 1) beregnet til 13,5 elever per lærer. Lærertetthet i en ordinær undervisningssituasjon (gruppestørrelse 2) er beregnet til 16,8 elever per lærer. Det er det samme som for forrige skoleår.

Alle grunnskoleelever i Norge er med i tallgrunnlaget, også elever som går på egne skoler for spesialundervisning (ofte omtalt som spesialskoler).²

Årsverk til undervisningspersonale og elevtimer

Det er en økning i antall lærere totalt, økningen er først og fremst på barnetrinnet. Årsverk til undervisning har økt med 178 årsverk siden 2013/14, men det har vært en nedgang i årsverk til annet enn undervisning, noe som bidrar til en nedgang i samlede årsverk for undervisningspersonale. Tallet på antall elever per lærerårsverk er omtrent den samme som forrige skoleår. Andelen undervisningspersonale uten godkjent utdanning for de fag og trinn de underviser på, utgjør 3,3 prosent av alle årsverk til undervisning for skoleåret 2014/15. I 2013/14 var andelen 3,2.

Det er gjennomsnittlig 787 elevtimer (årstimer) per elev. Dette er en økning på to elevtimer per elev fra 2013/14. Økningen i timetallet har vært på 8.-10. trinn.

Spesialundervisning

Antall elever med enkeltvedtak om spesialundervisning har økt i mange år. De siste fire skoleårene ser det imidlertid ut til at økningen har flatet ut, og de siste to årene har det vært en liten nedgang i antall elever med spesialundervisning. Andelen elever med spesialundervisning i grunnskolen er nå 8 prosent. Andelen er tre ganger så høy ved 10. trinn som ved 1. trinn. 68 prosent av elevene med enkeltvedtak om spesialundervisning er gutter.

3 913 elever går i egen fast avdeling for spesialundervisning. 352 skoler oppgir at de har elever i egen fast avdeling for spesialundervisning. I tillegg er 1 503 elever

---

¹ Utenlandsskolene er ikke inkludert. Elever som undervises sentralt i kommunen er inkludert i elevtallet.

² I publikasjoner før 2011/12 var ikke disse elevene inkludert i tallgrunnlaget. Tall fra gamle publikasjoner vil derfor kunne avvike fra tallene som publiseres her for skoleårene 2004/05 til 2010/11.

utplassert én eller flere dager i uken utenfor ordinær opplæring (alternativ opplæringsarena).

Valgfag

Flest elever på 8.-10. trinn (33 prosent) har valgt fysisk aktivitet og helse. Etter dette er sal og scene og design og redesign de mest populære valgfagene. 14 og 11 prosent av elevene valgte disse valgfagene.

Fag fra videregående

Skoleåret 2014/15 var det totalt 2 133 elever på ungdomstrinnet som tok fag fra videregående opplæring. 1 311 valgte fag fra videregående opplæring i stedet for valgfag, mens 822 tok fag fra videregående opplæring ved siden av valgfag. De siste årene har det vært en merkbar økning i antall elever på ungdomstrinnet som tar fag fra videregående opplæring.

SFO

62,8 prosent av elevene ved 1.-4. trinn går på SFO. Det totale antallet personale i SFO er omtrent det samme forrige skoleår. Inneværende skoleår er det 18 526 personer som arbeider i SFO.

Tabeller, figurer og kommentarer

Elevtall

Utvikling i elevtall

Tabell 1. Antall elever³ i grunnskolen fordelt på trinn⁴, i perioden 2005/06 til 2014/15.

Skoleår	Elever per trinn											Andre ⁵	Sum
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	1.-10.		
2014/15	63 799	62 073	62 438	60 991	61 203	60 671	59 689	60 827	63 469	63836	618 996	0	618 996
2013/14	61 853	62 188	60 653	60 927	60 387	59 330	60 579	63 049	63 525	62794	615 285	42	615 327
2012/13	61 946	60 373	60 569	60 044	58 943	60 262	62 856	63 044	62 522	64280	614 839	55	614 894
2011/12	59 997	60 206	59 641	58 689	59 794	62 411	62 636	61 966	63 794	65200	614 334	79	614 413
2010/11	59 970	59 433	58 343	59 524	61 955	62 300	61 814	63 348	64 850	64351	615 888	91	615 979
2009/10	59 137	57 987	59 091	61 614	61 882	61 288	63 053	64 401	63 919	63511	615 883	44	615 927
2008/09	57 586	58 736	61 172	61 496	60 867	62 611	64 301	63 322	63 030	62975	616 096	43	616 139
2007/08	58 366	60 838	61 050	60 484	62 161	63 672	63 014	62 583	62 550	63592	618 310	279	618 589
2006/07	60 486	60 796	60 139	61 851	63 327	62 602	62 342	62 187	63 297	63986	621 013	0	621 013
2005/06	60 345	59 714	61 405	62 862	62 185	61 824	61 714	62 661	63 244	62927	618 881	3150	622 031

Det er 3 669 flere elever skoleåret 2014/15 enn skoleåret 2013/14. Vi ser at det fra skoleåret 2013/14 er en økning i elevtall for 1., 3.-6. og 10. trinn. Tabellen viser at elevtallet i grunnskolen avtok noe fra 2005/06 til 2011/12, men at det har vært en liten tendens til økning igjen de siste årene.

20 436, 3 prosent av elevene, går ved private grunnskoler. 41 elever blir undervist sentralt i kommunen.

I tillegg får 117 elever hjemmeundervisning.

³ Elever som undervises av kommunen sentralt er inkludert i tallene. Der vi henviser til antall skoler er kommunen sentralt ikke inkludert, med mindre det er presisert.

⁴ Elever med hjemmeundervisning er ikke inkludert i tabellen. De er heller ikke med i tallene i notatet for øvrig.

⁵ I 2005/06 het kategorien "elever ikke fordelt på årstrinn". Nå heter denne kategorien "grunnskoleopplæring ut over 10. trinn".

Antall skoler og skolestørrelse

Per 1. oktober 2014 er det 2 886 grunnskoler. Dette er 21 færre grunnskoler enn i 2013.

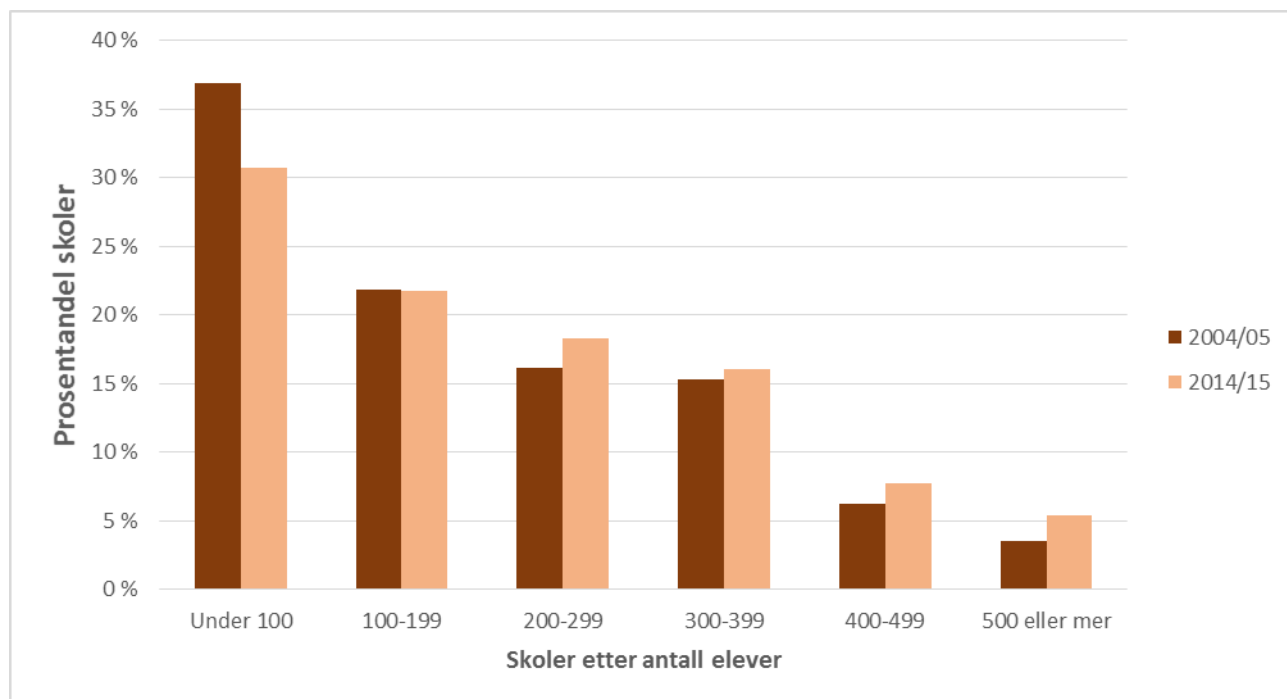
Tabell 2. Skoler fordelt etter elevtall, skoleåret 2012/13 til 2014/15⁶

Antall skoler og antall elever per skole				
År	Skoler fordelt etter elever			
	Færre enn 100 elever	100 - 299 elever	300 elever eller mer	Sum skoler
2014/15	886	1 155	845	2 886
	31 %	40 %	29 %	100 %
2013/14	903	1 171	833	2 907
	31 %	40 %	29 %	100 %
2012/13	950	1 187	820	2 957
	32 %	40 %	28 %	100 %

Det har vært en nedgang i antall skoler med færre enn 300 elever, samtidig som det har vært en liten økning i antall skoler med 300 elever eller mer.

Det er fortsatt flest skoler som har mellom 100 og 299 elever.

Figur 1. Andel skoler fordelt etter elevtall per skole.⁶

⁶ Skoler med null registrerte elever og elever som er registrert på kommunen sentralt er ikke inkludert i tabellen.

Figur 1 viser endring i elevtall på skolene og prosentandelen skoler som har et gitt antall elever⁷. Det er en mindre prosentandel av skolene som har under 100 elever i 2014/15 enn i 2004/05.

Samtidig har det blitt flere skoler som har over 200 elever. Sammenlignet med tall fra 2004/05 er det ingen endring i andel skoler som har 100-199 elever.

Andre mål viser også at skolene er større i 2014/15 enn de var i 2004/05. For ti år siden hadde den største skolen 788 elever. I dag har den største skolen 876 elever. Gjennomsnittet har økt med 25 elever, fra 189 til 214, og medianen⁸ har økt fra 156 til 187, altså med 31 elever.

Gruppestørrelse

Gruppestørrelse bruker forholdet mellom elever og lærere som et mål på lærertetthet i skolen:

$$\frac{\text{elevtimer}}{\text{lærertimer}}$$

Når gruppestørrelsen er lav, betyr det at det er få elever per lærer. Tilsvarende betyr en høy gruppestørrelse at det er mange elever per lærer.

Endring i gruppestørrelse skyldes:

- endring i elevtimer (for eksempel vil færre elevtimer/elever og samme antall lærere gi lavere gruppestørrelse)
- endring i lærertimer (for eksempel vil flere lærertimer/lærere på samme elevtall gi lavere gruppestørrelse).

I GSI har vi to ulike mål på gruppestørrelse.

Gruppestørrelse 1

Gruppestørrelse 1 er definert som *forholdet mellom det totale antallet elevtimer og det totale antallet lærertimer*. Denne størrelsen inkluderer alle elevtimer og alle lærertimer.

Denne definisjonen gir et bilde av forholdet mellom totalt antall elever og lærere på en skole eller i en kommune.

Gruppestørrelse 1 inkluderer timer til spesialundervisning og til særskilt norskopplæring for språklige minoriteter. Elever som mottar spesialundervisning og/eller særskilt norskopplæring er ofte fysisk atskilt, enten alene eller i egne grupper. Ved å inkludere disse timene i beregningen av gruppestørrelsen kan en derfor få inntrykk av at gruppestørrelsen er mindre enn den egentlig er i reelle undervisningssituasjoner.

---

⁷ Vi har her brukt andel av skoler for å kunne sammenlikne. Dette fordi det er færre skoler i dag enn i 2003/04.

⁸ Medianen er den midterste observasjonen. I denne sammenheng betyr det at det er like mange skoler som har flere enn 187 elever som det er skoler med færre enn 187 elever.

Gruppestørrelse 2

For å vurdere forholdet mellom elever og lærere i en ordinær undervisningstime, er gruppestørrelse 2 en bedre indikator. Gruppestørrelse 2 er definert som *forholdet mellom elevtimer minus timer til spesialundervisning og særskilt norskopplæring, og ordinære undervisningstimer, pluss oppdeling til samiske språkalternativer*. Dette er en indikasjon på elever per lærer i ordinær undervisning, hvor ressurser til spesialundervisning og undervisning i særskilt norsk ikke regnes med.

Gruppestørrelse 2 har følgende variabler med:

$$\frac{\text{elevtimer totalt} - \text{timetall spesialundervisning} - \text{timetall særskilt norsk}}{\text{ordinære undervisningstimer} + \text{timer til oppdeling til samiskespråkalternativer}}$$

Gruppestørrelsene er en indikasjon, ikke et absolutt mål

Det er usikkerhet om begge målene på gruppestørrelse. Dette kommer av at noen kommuner fører lærerressurser på kommunen sentralt, mens andre kommuner fører det på skolen i GSI. Dette kan for eksempel være timer til spesialundervisning eller særskilt norskopplæring.

I gruppestørrelse 2 er det også noen tall som estimeres ut i fra gjennomsnittet. I GSI føres det ikke eksakt antall timer per trinn som elever har spesialundervisning.

Gruppestørrelsene bør derfor sees som en indikasjon, og ikke som et absolutt mål.

Tabell 3. Gruppestørrelse 1 og gruppestørrelse 2 i perioden 2005/06 til 2014/15. 1.-10. trinn

Skoleår	Gruppestørrelse 1	Gruppestørrelse 2
2014/15	13,5	16,8
2013/14	13,5	16,8
2012/13	13,5	16,9
2011/12	13,4	16,9
2010/11	13,4	16,9
2009/10	13,4	16,6
2008/09	13,5	16,8
2007/08	13,5	16,7
2006/07	13,7	16,9
2005/06	13,9	17,0

Lite endring i antall elever per lærer

Tabell 3 viser at både gruppestørrelse 1 og 2 har vært stabil de siste årene.

Undervisningspersonale

Antall lærere

Tabell 4. Utvikling i antall lærere i perioden 2010/11 til 2014/15⁹

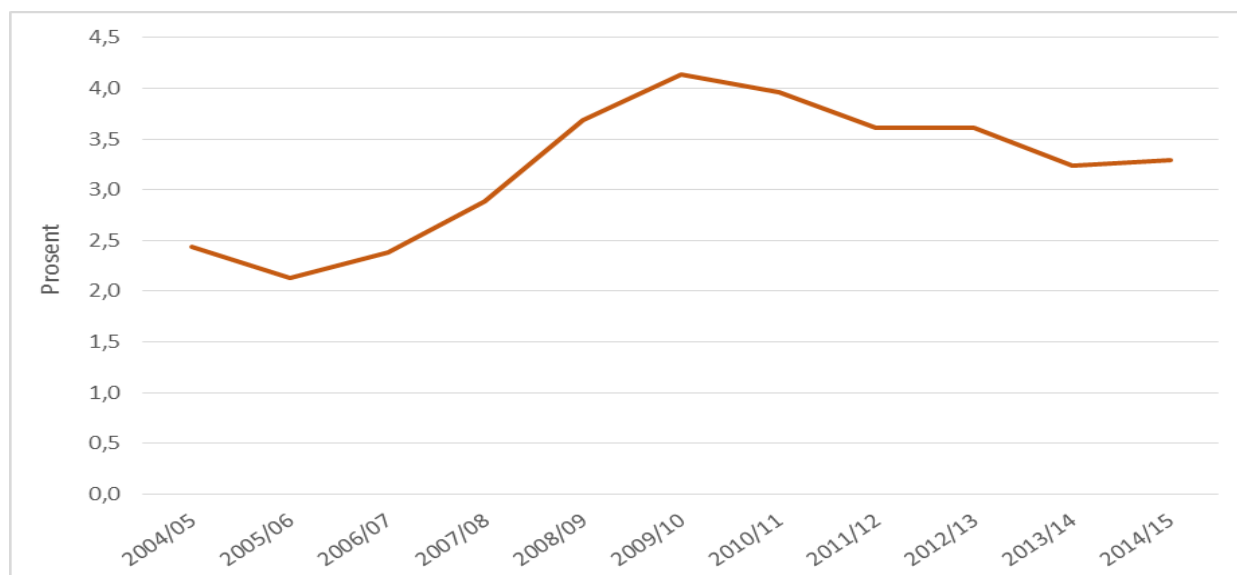
Skoleår	I alt	Barnetrinnet	Ungdomstrinnet
2014/15	66 165	41 941	24 224
2013/14	65 946	41 737	24 209
2012/13	65 809	42 037	23 772
2011/12	66 082	42 365	23 717
2010/11	66 351	42 542	23 809

Tabell 4 viser at det har vært en økning på 219 lærere fra forrige skoleår. Økningen er først og fremst på barnetrinnet.

Hvis vi ser de siste tre årene i sammenheng, ser vi at fra 2012/13 til 2014/15 har det vært en økning på 356 lærere. På ungdomstrinnet har det vært en økning på 452 lærere i denne perioden, mens det har vært en nedgang på 96 lærere på barnetrinnet.

Som det fremgår av figur 2, er andelen lærerårsverk uten godkjent utdanning for de trinn og fag¹⁰ de underviser i, på 3,3 prosent. Dette er omtrent det samme som forrige skoleår. De siste ti årene har andelen lærere uten godkjent utdanning svingt mellom 2,1 og 4,1 prosent.

Figur 2. Andel lærerårsverk uten godkjent utdanning for de trinn og fag de underviser på, i perioden 2004/05 til 2014/15. Prosent.

⁹ En lærer underviser både på barne- og ungdomstrinnet skal bare registreres en gang, på det høyeste trinnet vedkommende underviser.

¹⁰ Til og med skoleåret 2010/11 var kategorien kun "godkjent utdanning for de trinn de underviser på". Fra skoleåret 2011/12 ble kategorien endret til "godkjent for de trinn og fag de underviser på».

Årsverk til undervisningspersonale

Tabell 5. Årsverk¹¹ til undervisningspersonale fordelt på årsverk til undervisning og andre oppgaver i perioden 2010/11 til 2014/15. Alle trinn.

Skoleår	Årsverk til undervisningspersonale		
	Undervisning	Annet enn undervisning	Undervisningspersonale i alt
2014/15	50 814	6 518	57 331
2013/14	50 636	6 979	57 614
2012/13	50 493	6 965	57 458
2011/12	50 592	6 855	57 447
2010/11	50 633	7 072	57 705

Årsverk til undervisning har økt med 178 årsverk siden 2013/14. Årsverk til annet enn undervisning har derimot hatt en nedgang på 461 årsverk siden forrige skoleår¹². Dette bidrar til en nedgang på 283 samlede årsverk for undervisningspersonale siden forrige skoleår.

Årsverk til assistenter

Tabell 6. Årsverk til bruk for assistenter med oppgaver tilknyttet undervisningen i perioden 2012/13 til 2014/15.

Skoleår	Årsverk assistenter totalt
2014/15	8 167
2013/14	8 234
2012/13	8 141

¹¹ Årstimer til undervisning er omregnet til årsverk til undervisning ved å dividere årstimene til undervisning på årsrammen til undervisning - 741 timer på barnetrinnet og et gjennomsnitt på 656 timer på ungdomstrinnet. Årstimer til andre oppgaver enn undervisning er omregnet på samme måte der det er separat rapportering for barne- og ungdomstrinn. Der det er samlet rapportering er det antatt samme fordeling på barne- og ungdomstrinn som årstimer til undervisning har. Skoler med avtale om en annen årsramme til undervisning, har fra skoleåret 2012/13 hatt mulighet til å korrigere lesepliktallet. I så fall divideres årstimene til undervisning på det korrigerte tallet for å komme frem til årsverket.

¹² I 2013/14 hadde vi egne felter for årstimer til: vikar som en del av stillingen til lærere tilsatt ved skolen (beredskapsressurs), årstimer til seniortiltak, årstimer til tidsressurspott og årstimer til pedagogisk veiledning, utviklingsarbeid m.v. I 2014/15 ble disse slått sammen til en samlekategori. Slike endringer i skjema kan spille inn på føring av tallene og kan ofte bidra til brudd i statistikken.

Fra 2013/14 til 2014/15 var det en nedgang på 7 prosent i andre årstimer utført av undervisningspersonale (årstimer til reduksjon i årsrammen til undervisning på grunn av andre oppgaver). For at ikke sammenslåing av felter skulle bidra til at denne typen ressurser ble glemt, ble det lagt inn en advarsel. De 154 skolene som i størst grad bidro til denne nedgangen i årstimer til annet enn undervisning, ble også bedt om å forklare dette. Mange skrev at nedgangen var reell bl.a. p.g.a. færre seniorer og mindre på seniortiltak, at en større del av ressursene gikk til undervisning enn tidligere, at sparetiltak først og fremst gikk på disse postene og nedgang i beredskapsvikarer. Mange oppga også at de hadde misforstått disse feltene tidligere og lagt inn for mange timer. Flere hadde tidligere ført lederoppgaver/inspektøroppgaver her, noe som også kan ses i sammenheng med at det fra 2013/14 til 2014/15 har vært en økning på 61 årsverk til undervisningsinspektør/avdelingsleder.

Tabell 6 viser en liten nedgang i antall årsverk til assistenter fra forrige skoleår. Det har i flere år vært stor variasjon i forståelsen av hvor mange årstimer et assistentårsverk inneholder. I år er derfor årsverk til assistent beregnet på grunnlag av rapporterte årstimer, der ett assistentårsverk består av 1687,5 årstimer. På grunn av denne endringen i rapporteringspraksisen, må nedgangen tolkes med forsiktighet. Omregningen vil bidra til bedre kvalitet for tallene og bedre tidsserier de kommende skoleårene.

Assistenttimer til spesialundervisning utgjør 63 prosent av de totale assistenttimene på barnetrinnet og 77 prosent av de totale assistenttimene på ungdomstrinnet. Totalt gikk 66 prosent av assistenttimene til spesialundervisning. Andelen av assistenttimene som benyttes i spesialundervisningen, har gått ned med 2,4 prosentpoeng fra forrige skoleår.

Inneværende skoleår er det totalt 18 252 assistenter i skolen. Det er en økning fra 16 936 assistenter skoleåret 2013/14, som var første år skolene registrerte antall assistenter i GSI.

Elever per lærerårsverk

Tabell 7. Elever per lærerårsverk totalt (både til undervisning og annet enn undervisning), elever per assistentårsverk, og assistentårsverk per beregnede lærerårsverk, perioden 2012/13 til 2014/15.

Skoleår	Elever per lærerårsverk	Elever per assistentårsverk	Assistentårsverk per hundre lærerårsverk
2014/15	10,8	75,8	14,2
2013/14	10,7	74,7	14,3
2012/13	10,7	75,5	14,2

Det er 10,8 elever per lærerårsverk skoleåret 2014/2015. Dette tallet har vært stabilt de siste årene. Det er én elev mer per assistentårsverk sammenlignet med 2013/14. Per 100 beregnede lærerårsverk, er det 14,2 assistentårsverk i 2014/15.

Årstimer til undervisning per skoleår

Antall lærertimer per elev er nærmest uendret fra skoleåret 2013/14 til 2014/15. Siden 2005/06 har det vært en økning på 3,6 lærertimer per elev.

Tabell 8. Lærertimer per elev for årene 2005/06 til 2014/15.

Skoleår	Lærertimer per elev
2014/15	58,4
2013/14	58,5
2012/13	58,4
2011/12	58,6
2010/11	58,5
2009/10	58,5
2008/09	58,0
2007/08	56,5
2006/07	55,5
2005/06	54,8

Elevtimer

Skoleåret 2014/15 er det i gjennomsnitt 787 elevtimer per elev. Dette er en økning på to elevtimer per elev fra skoleåret 2013/14. Tallet har økt årlig siden 2005/06, med en total økning på 34 timer per elev. Det er på 8.-10. trinn at timetallet har økt siden forrige skoleår. Fysisk aktivitet kommer i tillegg til timetallet, som er grunnlaget for å beregne elevtimer per elev her.

Tabell 9. Antall elevtimer per elev i perioden 2005/06 til 2014/15

Skoleår	Elevtimer per elev per trinn			Sum
	1.-4.	5.-7.	8.-10.	
2014/15	718	786	880	787
2013/14	718	786	873	785
2012/13	717	785	867	783
2011/12	716	785	859	781
2010/11	715	782	858	780
2009/10	710	778	857	776
2008/09	705	778	859	774
2007/08	663	777	859	758
2006/07	661	776	856	755
2005/06	659	775	855	754

Spesialundervisning

I GSI registreres antall elever som har enkeltvedtak om spesialundervisning.

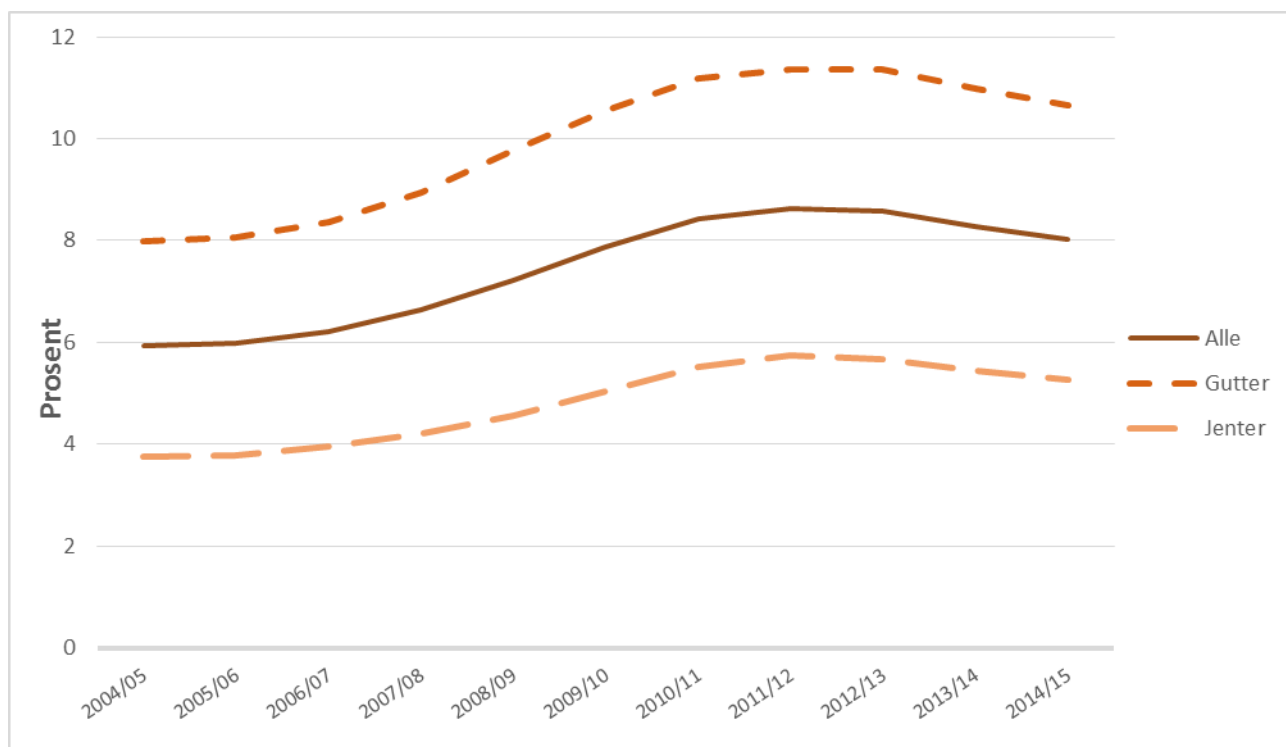
Tabell 10. Andel elever med enkeltvedtak om spesialundervisning, fordelt på trinn. Skoleårene 2006/07 til 2014/15.

Skoleår	Andel elever pr. trinn										Totalt
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	
2014/15	3,6	4,3	5,7	6,9	8,4	9,5	10,4	10,2	10,2	11,1	8,0
2013/14	3,8	4,6	5,7	7,2	8,8	9,9	10,5	10,3	10,9	11,2	8,3
2012/13	4,3	4,7	6,0	7,4	9,0	10,0	10,5	11,1	10,9	11,6	8,6
2011/12	4,1	4,8	5,9	7,5	8,9	9,8	10,7	10,9	11,2	11,6	8,6
2010/11	4,2	4,8	5,9	7,2	8,6	9,6	10,1	10,7	10,9	11,5	8,4
2009/10	4,0	4,6	5,5	6,7	8,0	8,9	9,3	9,9	10,5	10,7	7,9
2008/09	3,9	4,3	4,9	6,1	7,2	7,9	8,5	9,3	9,4	10,2	7,2
2007/08	3,4	3,8	4,6	5,4	6,3	7,3	7,8	8,5	9,2	9,7	6,6
2006/07	3,1	3,6	4,1	5,0	5,9	6,8	7,4	8,3	8,6	9,0	6,2

49 672 elever får enkeltvedtak om spesialundervisning inneværende skoleår. Tabell 10 viser at den totale andelen elever med enkeltvedtak om spesialundervisning er på 8 prosent. Det er en liten nedgang fra forrige skoleår. Vi ser at andelen elever med spesialundervisning er relativt lav på 1. trinn, men øker for hvert trinn. Andelen elever med spesialundervisning er tre ganger så høy ved 10. trinn som ved 1. trinn.

Som det fremgår av figuren, var det i flere år en betydelig økning i andel elever som fikk spesialundervisning. Siden 2004/05 har det vært en økning på 12 848 elever med enkeltvedtak om spesialundervisning. Dette er en økning på 35 prosent. De siste årene har det imidlertid vært en tendens til at andel med spesialundervisning har stabilisert seg. De siste to skoleårene har det også vært en liten nedgang i andel elever med spesialundervisning.

Figur 3. Elever i grunnskolen med enkeltvedtak om spesialundervisning, i perioden 2004/05 til 2014/15. Prosent.

Tabell 11 viser at av elever som mottar spesialundervisning, er 67,9 prosent gutter. Andelen er den samme som forrige skoleår.

Tabell 11. Antall og andel elever med enkeltvedtak om spesialundervisning, fordelt på kjønn. Skoleårene 2010/11 til 2014/15.

Skoleår	Totalt Antall elever	Elever med spesialundervisning					
		Totalt		Gutter		Jenter	
		Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
2014/15	618 996	49 672	8,0	33 739	67,9	15 933	32,1
2013/14	615 327	50 977	8,3	34 595	67,9	16 382	32,1
2012/13	614 894	52 723	8,6	35 719	67,7	17 004	32,3
2011/12	614 413	52 972	8,6	35 736	67,5	17 236	32,5
2010/11	615 979	51 853	8,4	35 256	68,0	16 597	32,0

45 prosent av elevene som får spesialundervisning får denne hovedsakelig i grupper på to-fem elever, og 10 prosent får spesialundervisningen hovedsakelig i grupper på seks eller flere elever. 32 prosent får spesialundervisningen hovedsakelig i (den ordinære) klassen. De resterende 13 prosent får spesialundervisning i hovedsak alene.

23 151, eller nærmere halvparten av elevene som har et enkeltvedtak om spesialundervisning, har et omfang på mer enn syv timer med spesialundervisning i uka i vedtaket (271 timer i året). Resten har mindre enn syv timer til spesialundervisning i uka.

Elever i faste avdelinger for spesialundervisning

Vi startet å registrere antall elever i egne faste avdelinger for spesialundervisning skoleåret 2012/13. Både egne skoler for spesialundervisning og skoler med egen avdeling for spesialundervisning, faller innunder kategorien. Elevene kan delta i ordinære grupper/klasser i enkelte fag eller tema, men har sin faste tilhørighet i avdelingen.

3 913 elever var registrert i egen fast avdeling for spesialundervisning skoleåret 2014/15. Dette var 56 elever færre enn forrige skoleår.

352 skoler oppgir at de har elever i en slik avdeling. Dette er fire flere skoler enn forrige skoleår¹³. I tillegg er det tre kommuner som oppgir at de har egen fast avdeling sentralt i kommunen. 211 av disse skolene/enhetene har flere enn fem elever i fast avdeling.

På 56 av skolene/enhetene hører alle elevene til i den faste avdelingen for spesialundervisning. Men ved de fleste skolene utgjør den faste avdelingen for spesialundervisning kun en liten andel av det totale elevtallet. På 79 prosent av skolene/enhetene utgjør elevtallet i den faste avdelingen mindre enn 10 prosent av det totale elevtallet på skolen.

Drøyt halvparten, eller 1 985 av elevene i fast avdeling for spesialundervisning går på 8.-10. trinn.

Alternativ opplæringsarena

Utover de omkring 4 000 elevene i fast avdeling, er ytterligere 1 503 elever utplassert én eller flere dager i uken utenfor ordinær opplæring (alternativ opplæringsarena). Dette er 194 elever mer enn forrige skoleår. Dette kan være opplegg knyttet til friluftsliv, kantinedrift m.m.¹⁴ Over 80 prosent av elevene som er utplassert utenfor ordinær opplæring er gutter.

Alternativ opplæringsarena er mest utbredt på ungdomstrinnet. 1 071 av elevene som er utplassert i alternativ opplæringsarena én eller flere dager i uken, går på 8.-10. trinn. 432 av elevene går på 1.-7. trinn.

---

¹³ Skoler som hadde elever i fast avdeling forrige skoleår, men som ikke rapporterer elever i en slik avdeling i år, oppgir blant annet følgende forklaringer: endringer i skolens organisering av spesialundervisning f.eks. at elevene nå integreres i klassen, enhet er nedlagt, elev(er) som gikk i forsterket enhet i fjor har sluttet ved skolen, feilregistrering i fjor eller elevene som ble ført i fast avdeling i fjor er i stedet ført under alternativ opplæringsarena i år (se neste underkapittel om alternativ opplæringsarena).

¹⁴ Elever som gjennom avtale har fått omdisponert inntil 25 % av timetallet til fag med nasjonal læreplan er ikke omfattet av denne kategorien. Veiledningen til alternativ opplæringsarena presiserer at elevene ikke både skal føres i fast avdeling og alternativ opplæringsarena. Dette er for at vi skal kunne legge sammen tallene.

Særskilt norskopplæring og annen særskilt språkopplæring for språklige minoriteter

Tabell 12 viser at andelen elever med særskilt norskopplæring har vært ganske stabil de siste årene, men fra forrige skoleår har det vært en liten nedgang. Skoleåret 2014/15 var det 43 380 elever som fikk særskilt norskopplæring, 1 449 elever mindre enn forrige skoleår.

Tabell 12. Antall elever, samt prosentandelen av elever som har særskilt norskopplæring, skoleårene 2010/11 til 2014/15

Skoleår	Elever med særskilt norskopplæring	
	Antall	Prosent
2014/15	43 380	7,0 %
2013/14	44 829	7,3 %
2012/13	44 265	7,2 %
2011/12	43 991	7,2 %
2010/11	44 080	7,2 %

Elever som har rett til særskilt norskopplæring, har også, etter behov, rett til morsmålsopplæring og/eller tospråklig fagopplæring. Dersom det mangler ansatte som kan gi morsmålsopplæring eller tospråklig fagopplæring, skal kommunen legge til rette for annen tilrettelagt opplæring så langt det er mulig.

Av elevene som får særskilt norskopplæring, får 35 prosent annen særskilt språkopplæring i tillegg. Dette utgjør 15 264 elever. 16 prosent av disse får både morsmålsopplæring og tospråklig fagopplæring, 58 prosent får bare tospråklig fagopplæring og 11 prosent bare morsmålsopplæring. 15 prosent får annen tilrettelagt opplæring på grunn av mangel på kompetanse som kan gi tospråklig fagopplæring eller morsmålsopplæring.

Siden 2010/11 har det vært en nedgang på 30 prosent i andel elever som får tospråklig fagopplæring, morsmålsopplæring eller annen tilrettelagt opplæring.

Egne undervisningsgrupper (for asylsøkere, innføringsgrupper og lignende)

10 prosent av elevene med særskilt norskopplæring får undervisning i egne undervisningsgrupper¹⁵. Dette utgjør 4 370 elever, av disse var 469 asylsøkere.

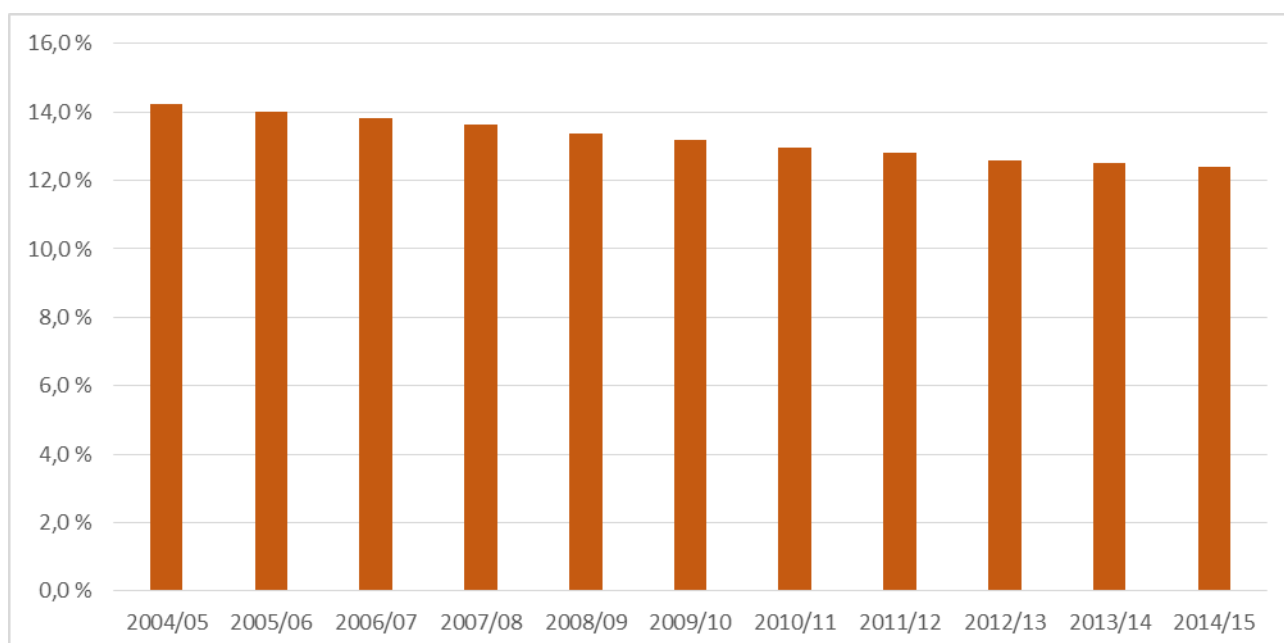
¹⁵ Grupper for asylsøkere, innføringsgrupper og lignende jf. § 2-8 i Opplæringsloven.

Opplæringsmålform

De fleste elevene i grunnskolen får opplæring på bokmål (86,8 prosent). Andelen elever som har bokmål som opplæringsmål har økt med 1,5 prosentpoeng siden 2004/05. Tilsvarende har andelen elever med nynorsk som opplæringsmålform gått ned fra 14,2 prosent i 2004/05 til 12,4 prosent inneværende skoleår. 0,8 prosent har ikke opplæring verken på bokmål eller nynorsk. Disse har i stedet opplæring enten på samisk eller på et annet språk (dette gjaldt bl.a. en del av de internasjonale skolene).

I 13 av fylkene har over 90 prosent av elevene bokmål som hovedmål. Sogn og Fjordane (97 prosent) og Møre og Romsdal (51 prosent) er de eneste fylkene der et flertall av elevene har nynorsk som opplæringsmål. I Finnmark får 8 prosent av elevene opplæring på samisk.

Figur 4. Andel elever med nynorsk som opplæringsmålform. Skoleåret 2004/05 til 2013/14.

Valgfag

Fra skoleåret 2014/15 er valgfag også innført på 10. trinn. Elever på 8.-10. trinn skal kunne velge mellom minst to av 14 ulike valgfag.

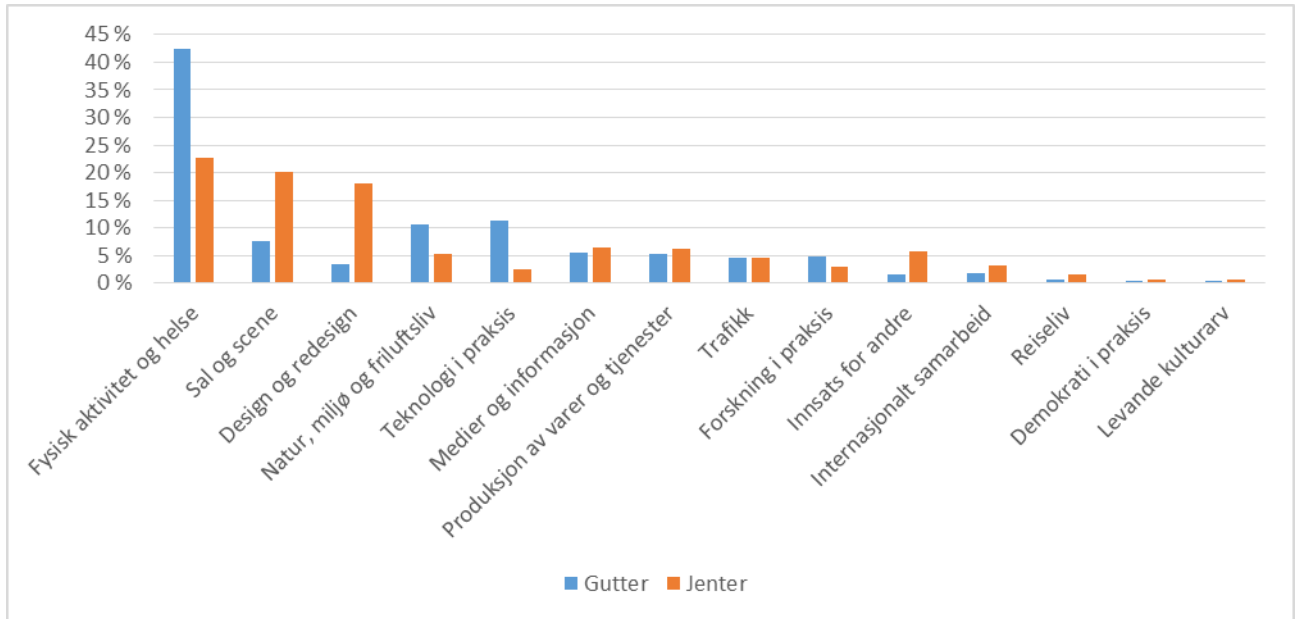
Tabell 13. Antall og andel elever på 8.-10. trinn fordelt på valgfag¹⁶

Valgfag	Elever 8. trinn		Elever 9. trinn		Elever 10. trinn		Sum 8.-10. trinn	
	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel	Antall	Andel
Fysisk aktivitet og helse	20 922	35 %	20 002	32 %	18 739	30 %	59 663	33 %
Sal og scene	7 631	13 %	8 642	14 %	8 633	14 %	24 906	14 %
Design og redesign	7 632	13 %	6 374	10 %	5 344	9 %	19 350	11 %
Natur, miljø og friluftsliv	4 276	7 %	5 698	9 %	4 670	8 %	14 644	8 %
Teknologi i praksis	5 725	10 %	4 134	7 %	2 843	5 %	12 702	7 %
Medier og informasjon	3 380	6 %	3 733	6 %	3 736	6 %	10 849	6 %
Produksjon av varer og tjenester	2 658	4 %	4 303	7 %	3 432	6 %	10 393	6 %
Trafikk	217	0 %	925	1 %	7 134	12 %	8 276	5 %
Forskning i praksis	3 117	5 %	2 129	3 %	1 762	3 %	7 008	4 %
Innsats for andre	1 656	3 %	2 646	4 %	2 198	4 %	6 500	4 %
Internasjonalt samarbeid	1 046	2 %	1 671	3 %	1 664	3 %	4 381	2 %
Reiseliv	524	1 %	777	1 %	669	1 %	1 970	1 %
Demokrati i praksis	243	0 %	297	0 %	436	1 %	976	1 %
Levende kulturarv	228	0 %	391	1 %	320	1 %	939	1 %
Sum	59 255	100 %	61 722	100 %	61 580	100 %	182 557	100 %

Som vi ser av tabell 13 valgte nesten 60 prosent av elevene ett av de tre mest populære valgfagene: fysisk aktivitet og helse, sal og scene og design og redesign. Figur 5 viser at fysisk aktivitet og helse er populært både hos gutter og jenter. For guttene skiller faget seg klart ut i forhold til de andre fagene. 42 prosent av guttene og 23 prosent av jentene har valgt fysisk aktivitet og helse. Jentene velger oftere sal og scene og design og redesign enn guttene, og de fordeler seg jevnere på de tre største valgfagene.

¹⁶ 4 264 elever tar ikke valgfag eller fag fra videregående i stedet for valgfag. Dette er først og fremst elever på private skoler som ikke har valgfag eller elever med spesialundervisning der undervisningen avviker fra læreplanen.

Figur 5. Elever på ulike valgfag fordelt på gutter og jenter

Siden forrige skoleår ser vi en liten tendens til at flere tar andre valgfag enn de mest populære. Til sammen har 12 prosent av elevene valgt ett av de seks valgfagene med færrest elever. Forrige skoleår var andelen 7 prosent. Trafikk, som var et valgfag få elever valgte forrige skoleår, er blitt spesielt populært på 10. trinn skoleåret 2014/15. 12 prosent av elevene på 10. trinn tar dette valgfaget. Det er dermed det tredje mest populære valgfaget for trinnet.

Det er stor variasjon i hvor mange valgfag den enkelte skolen gir opplæring i. Gjennomsnittlig gir skolene som har valgfag opplæring i fem ulike valgfag, men ved 11 prosent av skolene gis det opplæring i kun ett valgfag. 22 prosent av skolene har elever fordelt på syv eller flere valgfag.

Fag fra videregående

Elever på ungdomstrinnet som har tilstrekkelig kompetanse, kan følge opplæringen i ett eller flere fag fra videregående opplæring. Elevene kan ta fag fra videregående opplæring i stedet for valgfag og/eller ta i bruk inntil 60 prosent av timene til faget utdanningsvalg.

Til sammen tar 2 133 elever fag fra videregående opplæring skoleåret 2014/15. Over 70 prosent av disse går på 10. trinn. 1 311 av disse elevene har valgt fag fra videregående opplæring *i stedet* for å ta valgfag. 822 av elevene som tar fag fra videregående opplæring har valgt å gjøre dette *i tillegg* til at de har valgfag, og benytter kun timer fra faget utdanningsvalg.

På landsbasis har det vært få elever på ungdomstrinnet som tar fag fra videregående opplæring, men vi har sett en merkbar økning de siste årene. Skoleåret 2013/14 var det 1 570 elever på ungdomstrinnet som tok fag fra videregående opplæring. Det har altså vært en økning på 36 prosent fra forrige skoleår. Antall elever som tar fag fra videregående opplæring har mer enn doblet seg siden 2011/12. Det er store regionale forskjeller i hvor stor andel av elevene som tar fag fra videregående opplæring.

Elever som ikke har møtt på skolen

Skolene registrerer elever som ikke har møtt opp til pliktig grunnskoleopplæring ved skolestart og som fortsatt er utenfor opplæring per 1. oktober. Dette omfatter kun elever med udokumentert fravær.

På landsbasis er det registrert 197 elever som ikke har møtt på skolen. Tallet for forrige skoleår var 216, så det har vært en liten nedgang. Hordaland, Akershus og Oslo har registrert flest barn, henholdsvis 27, 22 og 22.

Antall barn i grunnskolepliktig alder som ikke får den opplæringen de har krav på, vil kunne være høyere enn disse tallene tilsier. Dersom skolen har fått bekreftet at barnet er i utlandet skal saken avsluttes og barnet telles ikke med i registreringen. Barn som aldri har startet ved noen skole, men som har krav på opplæring, vil også falle utenfor denne registreringen, siden de ikke er registrert ved skolen fra før.

Leksehjelp

Kommunene har ansvar for å tilby minst åtte timer leksehjelp hver uke fordelt på 1.-10. trinn. Omtrent 18 prosent av elevene på 1.-10. trinn deltar i leksehjelpordningen.

Tabell 14. Deltakelse i leksehjelpordningen.

Trinn	Totalt antall elever	Elever som deltar i leksehjelpsordningen	
		Antall	Prosent
1.	63 799	13 346	20,9 %
2.	62 073	19 851	32,0 %
3.	62 438	22 893	36,7 %
4.	60 991	22 939	37,6 %
5.	61 203	11 148	18,2 %
6.	60 671	9 508	15,7 %
7.	59 689	8 775	14,7 %
8.	60 827	2 712	4,5 %
9.	63 469	2 177	3,4 %
10.	63 836	2 106	3,3 %
Sum	618 996	115 455	18,7 %

Tabell 15 viser at 47 prosent av elevene har tilbud om leksehjelp i år. Tilbudet er størst på 4. trinn. Tidligere har kommunene måtte gi leksehjelpen på 1.-4. trinn, mens fra i år kan de åtte timene fritt fordeles på årstrinnene kommunen ønsker. Reglene ble endret 1. august, og en del skoler oppgir at mangel på tid er grunnen til at høyere årstrinn foreløpig ikke har tilbud om leksehjelp.

Tabell 15. Elever med tilbud om leksehjelp.

Trinn	Totalt antall elever	Elever med tilbud om leksehjelp	
		Antall	Prosent
1.	63 799	32 277	50,6 %
2.	62 073	40 205	64,8 %
3.	62 438	46 234	74,0 %

4.	60 991	49 753	81,6 %
5.	61 203	30 996	50,6 %
6.	60 671	28 314	46,7 %
7.	59 689	26 823	44,9 %
8.	60 827	13 554	22,3 %
9.	63 469	12 314	19,4 %
10.	63 836	12 889	20,2 %
Sum	618 996	293 359	47,4 %

Til sammen jobber 10 718 personer med leksehjelp. Dette er 157 færre personer sammenlignet med forrige skoleår.

I 68,1 prosent av tilfellene er det skolen som tilbyr leksehjelp. Andre tilbydere av leksehjelp er SFO (12,4 prosent), både skolen og SFO (19,3 prosent) og andre (0,3 prosent).

Fysisk aktivitet

Tabell 15. Gjennomsnittlig antall timer til fysisk aktivitet¹⁷ i løpet av 5. trinn, 6. trinn og 7. trinn, skoleårene 2011/12 til 2014/15.

Skoleår	Timer per trinn			Total ¹⁸
	5.	6.	7.	
2014/15	33	35	33	100
2013/14	32	35	32	100
2012/13	33	35	33	102
2011/12	34	36	34	104

Skolene er forpliktet til å gi elevene 76 timer fysisk aktivitet i løpet av 5.-7. trinn. Mange skoler gir flere timer enn kravet, og gjennomsnittet er på 100 timer. Dette er likt som forrige skoleår.

21 skoler med elever på 5.-7. trinn har oppgitt at de ikke har timer til fysisk aktivitet. 11 av disse skolene er egne skoler for spesialundervisning, behandlingsinstitusjoner eller mottaksskoler, og to av skolene er internasjonale skoler. Andre forklaringer skolene oppgir som årsaker er at; skolen har fått fritak, skolen bruker friminutt og timer fra ulike fag til fysisk aktivitet, timene er gjort om til gym eller at de ikke har fysisk aktivitet i år.

Pedagoger står for 50 prosent av timene som gis i fysisk aktivitet i 2014/15, som er en like stor andel som forrige skoleår.

¹⁷ Gjennomsnittlig timer til fysisk aktivitet er beregnet på bakgrunn av summen av gjennomsnittlig antall timer på 5., 6. og 7.trinn. Beregningen ble i fjor forandret, og derfor er tallene i år og i fjor noe annerledes enn det som er oppgitt tidligere år. Det er kun skoler som har elever på et eller flere av trinnene inneværende skoleår som er tatt med i beregningen.

¹⁸ Tallene i tabell 15 er rundet av til nærmeste hele tall.

Bemanning og foreldrebetaling i SFO

Tabell 16. Personer i SFO etter personalets utdanning, og prosent bemanning fordelt på utdanning 2012/13 til 2014/15.

Personalets utdanning	2012/13		2013/14		2014/15	
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent
Godkjent lærer- eller førskolelærerutdanning	1 372	7,2 %	1 320	7,1 %	1 358	7,3 %
Fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget	5 014	26,4 %	5 169	27,9 %	5 394	29,1 %
Annen kompetanse	12 633	66,4 %	12 069	65,0 %	11 774	63,6 %
Sum	19 019	100,0 %	18 559	100,0 %	18 526	100,0 %

Tabell 16 viser det totale antallet personale i SFO sammenliknet med de to foregående årene. Andelen SFO-personale med godkjent lærer- eller førskolelærerutdanning har vært stabilt over tid. Andel med fagbrev i barne- og ungdomsarbeiderfaget har økt de siste årene, mens personale med annen kompetanse har hatt en svak nedgang de siste tre årene. 84 prosent av personalet i SFO er kvinner.

Tabell 17. Utvikling i månedlig foreldrebetaling til SFO.

Gjennomsnittlig foreldrebetaling SFO uten moderasjon	2012/13	2013/14	2014/15
Elev som er 20 uketimer i SFO?	2 135	2 191	2 256
Elev som er 10 uketimer i SFO?	1 331	1 373	1 416

For en elevplass på 20 timer i SFO, har prisen økt med 3 prosent siden 2013/14. Dette tilsvarer 65 kroner.

Tabell 18. Antall og andel av elevene som deltar på SFO¹⁹. Utvikling fra 2005/06 til 2014/15.

Elever i SFO 1.- 4. trinn	Antall elever i SFO	Andel elever i SFO
2014/15	156 492	62,8 %
2013/14	155 641	63,4 %
2012/13	152 976	63,0 %
2011/12	149 102	62,5 %
2010/11	144 549	60,9 %
2009/10	142 412	59,9 %
2008/09	143 117	59,9 %
2007/08	142 247	59,1 %

¹⁹ Det er noen elever over 4. trinn som deltar på SFO. Disse er ikke med i tabellen.

2006/07	135 722	55,8 %
2005/06	131 774	53,9 %

Det har vært en jevn stigning i andel elever på 1.- 4. trinn som deltar på SFO fra 2005/06 og frem til i dag.